

Alapjogi jogesetek – Kúria

BERKES BÁLINT

Between December 2013 and February 2014, the Curia of Hungary rendered important decisions in respect of the following fundamental rights: right to human dignity [Article II of the Fundamental Law], right to the protection of one's private life [Article VI, paragraph (1) of the Fundamental Law], right to freedom of thought and expression [Article IX, paragraphs (1) and (4) of the Fundamental Law], right to be treated equally and not be discriminated against, children's rights [Article XV and Article XVI, paragraph (1) of the Fundamental Law], right to participate in national referenda [Article XXIII, paragraph (7) of the Fundamental Law], right to a fair court trial and right to seek legal remedy [Article XXVIII, paragraphs (1) and (7) of the Fundamental Law].

Az emberi méltósághoz való jog [az Alaptörvény II. cikke] tekintetében a Kúria egy személyhez fűződő jog megsértésének megállapítása és jogkövetkezményeinek alkalmazása iránti polgári perben és egy személyi térítési díj megfizetésére kötelezés tárgyában hozott közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata iránt indított perben tett lényeges megállapításokat.

A személyhez fűződő jog megsértésének tárgyában indított perben a Kúria az I. rendű felperes személyhez fűződő joga megsértésének megállapítását és az alpereseket kártérítés fizetésére kötelezni kérő keresetét elutasító jogerős részítélet hatályában fenntartotta. Határozatának indokolásában kifejtette, a jogerős részítélet érdemben helytállóan állapította meg, hogy az I. rendű felperesnek az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének, ezen belül a zaklatásnak a megállapítására irányuló keresete alaptalan. Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló, 2003. évi CXXV. törvény (Ebktv.) 10. § (1) bekezdésében meghatározott zaklatás definíciójának alapvető fogalmi eleme az érintett személynek az Ebktv. 8. §-ában meghatározott tulajdonságával összefüggő magatartás tanúsítása mellett az emberi méltóság sérelme. Helyesen állapította meg a jogerős részítélet, hogy az I. rendű felperes nem bizonyította, hogy valamely – az Ebktv. 8. §-ában meghatározott – védett tulajdonsága miatt érte sérelem. Ilyen tulajdonságra az I. rendű felperes a felülvizsgálati kérelmében sem hivatkozott. Ezen túlmenően az alperesek sérelmezett magatartása még bizonyítottasága esetén sem alapozná meg a zaklatás megtörténtének megállapítását. Az I. rendű felperesnek az az előadása, hogy az alperesek utasítására az illetékes szakhatóságok, illetve a rendőri szervek meghatározott célzattal, a szokásosnál gyakrabban tartottak az I. rendű felperes által üzemeltetett vendéglátó-ipari egységben ellenőrzéseket, az I. rendű felperes személyiségének lényegi vonását alkotó és az emberi méltóságot sértő intézkedésnek nem tekinthető.

A következetes ítélkezési gyakorlatnak is megfelelően helyesen állapította meg a jogerős részítélet, hogy önmagában a büntetőeljárás kezdeményezése még akkor sem alapoz meg személyiségvédelmet, ha utóbb az eljárás nem vezet a bűnösség megállapítására. Ezért a személyiségvédelmi perben az sem vizsgálható, hogy az érintett személlyel szemben a büntetőeljárás megindítására elegendő terhelő adat birtokában került-e sor. Amint azt a Legfelsőbb Bíróság, illetve a Kúria is már számos döntésében kifejtette, a személyes szabadság indokolt intézkedésekkel való korlátozása a jogsértés megállapítására nem ad alapot. A személyes szabadság jogellenes korlátozását pedig önmagában az, hogy az érintett személy bűnösségének megállapítására utóbb nem kerül sor, ugyancsak nem teszi megállapíthatóvá. A személyes szabadság jogellenes korlátozásának megállapítására irányuló kereset tekintetében helytállóan állapította meg a jogerős részítélet az alperesek (passzív) perbeli legitimációjának a hiányát is azaz, hogy az I. rendű felperes előzetes letartóztatását nem az alperesek, hanem a bíróság rendelte el. Az utóbb alaptalannak bizonyult előzetes letartóztatásért pedig a jogszabályban meghatározott határidőben előterjesztett igény alapján az állam tartozik a Be. 580. § (1) bekezdése szerint kártalanítás címén helytállni. Mindezekre tekintettel helytállóan állapította meg a jogerős részítélet, hogy az I. rendű felperesnek a Ptk. 76. §-a alapján a személyhez fűződő jog megsértésének megállapítására irányuló keresete alaptalan. A jogsértés megállapításának hiányában a jogsértéssel összefüggésben a Ptk. vonatkozó rendelkezései alapján előterjesztett kártérítési igény is alaptalannak bizonyult [a Kúria Pfv. IV. 21. 134/2013/5. számú részítélete].

A közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata iránt indított perben a Kúria az illetékes törvényszék ítéletét és az alperes határozatát az elsőfokú közigazgatási határozatra kiterjedően hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú közigazgatási szervet új eljárásra kötelezte. A Kúria ítéletének indokolásában tájékoztatást adott arról, hogy a per tárgyalásának felfüggesztése mellett az Alkotmánybírósághoz fordult a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (Sztv.) 4. § (1) bekezdése a) pontja aa) alpontjának alkotmányossági vizsgálatát, majd pedig megsemmisítését és perbeli alkalmazhatóságának kizárását kérve. Az indítványt azzal indokolta, hogy az emberi méltóság védelméhez fűződő alapjog sérelme mellett a tárgyilagos mérlegelés szerint nem látható az indoka annak a jogalkotói döntésnek, amely a rászorultságon alapuló állami juttatást más rászorultak ellátásának biztosítása érdekében a térítési díjfizetés alapjául kötelezően számításba veszi, holott a rokkantnyugdíj mint bevétel esetében nem ír elő közteher-viselési kötelezettséget.

Az Alkotmánybíróság 27/2013. (X. 9.) AB határozatában hivatalból eljárva alkotmányos követelményt állapított meg, amely szerint az Sztv. 4. § (1) bekezdése a) pontjának aa) alpontja és a 115. § (2) bekezdése alapján az intézményfenntartó a személyi térítési díjat úgy köteles megállapítani – ha annak viselésére a 114. § (2) bekezdésének c) pontjában foglalt személy köteles –, hogy a megállapított térítési díj a kötelezett személy saját szükséges tartását ne veszélyeztesse. Az Alkotmánybíróság döntése értelmében az Sztv. 4. § (1) bekezdésének a) pontja szerinti jövedelemfogalom magában foglalja a kötelezett életfenntartásának költségeit is, azaz nem hagyhatók figyelmen

kívül az intézményi térítési díjért fennálló mögöttes felelősség esetén a helyállásra kötelezett hozzátartozó személyes szükségletei.

A Kúria előtti peres ügyben ez azt jelenti, hogy az intézményfenntartó és a közigazgatási határozatot felülvizsgáló bíróság is részben a hozzátartozó helyállási kötelezettségének megállapításakor, részben pedig az összecszerűség meghatározásakor nem hagyhatja figyelmen kívül azon rendszeres kiadásokat, amelyek a kötelezett hozzátartozó saját létfenntartásához elengedhetetlenül szükségesek. Az Alkotmánybíróság határozatából következőleg a hozzátartozó felmenője iránti tartási kötelezettség nem feltétlen, a felperes nem hozható olyan helyzetbe, amikor felmenője iránti tartási kötelezettségének teljesítésével kétségessé válik saját létfenntartása. A Kúria az alkotmányossági összefüggésbe helyezett jogértelmezés alapján arra a következtetésre jutott, hogy a törvényszék ítélete, valamint a közigazgatási szervek határozatai megalapozatlanság folytán törvénysértőek, mert döntéseiknek a meghozatalakor nem mérlegelték a felperes megélhetési, egészségügyi költségeit [a Kúria Kfv. IV. 37. 704/2013/3. számú ítélete].

A magánélethez való jog [az Alaptörvény VI. cikkének (1) bekezdése] és hozzá kapcsolódóan az önrendelkezéshez és a szabad gyermekvállaláshoz való jog tárgyában a Kúria egy személyhez fűződő jog megsértése miatt indított perben kimondta, hogy a művi meddővé tételhez szükséges műtétnek az érintett kívánságára, de a kötelező eljárásrend többszörös megsértésével való elvégzésével az egészségügyi intézmény megsérti az érintett önrendelkezéséhez, a gyermekvállaláshoz és a magánélethez való jogát.

A Kúria ítéletének indokolásában kifejtette, hogy az eljáró bíróságok mérlegeléssel állapították meg a tényállást, és jutottak arra a következtetésre, hogy a sérelmet szenvedett felperes a műtét elvégzését maga is kérte, ahhoz legalábbis szóban hozzájárult. Az állandó bírói gyakorlat értelmében a felülvizsgálati eljárásban nincs helye felülmérlegelésnek, amely a bizonyítékok ismételt egybevetését és értékelését jelenti. Jogszabálysértést a bizonyítékok kirívóan okszerűtlen vagy a logika szabályaival ellentétes mérlegelése alapozhat meg. A Kúriának ehhez képest tehát azt kellett vizsgálnia, hogy a beleegyezés létének tekintetében bekövetkezett-e nyilvánvalóan okszerűtlen mérlegelés, vagy sem. A rendelkezésre álló adatok alapján ennek megállapítására nem volt lehetőség. Kétségtelen, hogy az alperes egészségügyi intézmény alkalmazottai e viszonyuknál fogva nem tekinthetők teljességgel érdektelen tanúnak, miként a felperestől immáron különváltan élő férj sem, ugyanakkor figyelembe kellett azt venni, hogy az eset összes körülményeit tekintve érdektelen, kívülálló tanúk egyáltalán nem voltak. Nem ellentétes a logika szabályaival annak feltételezése, hogy a korábban már hét gyermeket szült felperes egy újabb nőgyógyászati műtét előtt, veszélyeztetett ikerterhességre is figyelemmel olyan szándékot közöljön, hogy több gyermeket már nem kíván szülni. Az sem életszerűtlen, hogy ehhez orvosi segítséget kérjen. Önmagában az a körülmény, hogy a veszélyhelyzet elmúltát követően esetlegesen a felperes álláspontját utóbb megváltoztatta, egyáltalán nem zárja ki azt, hogy korábban maga kérte a sterilizációt. Az alperes alkalmazottainak tanúvallomása tehát megfelelt az életszerűség követelményének, ezért a Kúria megítélése szerint az eljáró bíróságok helytál-

lóan állapították meg a rendelkezésre álló bizonyítékok mérlegelésével azt, hogy a felperes maga kérte a műtét elvégzését. Ezen a körülményen nem változtat az sem, ha a jogszabály által megkívánt írásos beleegyező nyilatkozat végül is nem született meg. Ezt a körülményt ugyanis az eljáró bíróságok a személyhez fűződő jogok megsértésének megállapítása körében értékelték az alperes terhére.

Éppen a rendkívüli körülmények – a császármetszés elvégzésének sürgőssége – ugyanakkor azt támasztják alá a logika alapvető szabályainak megfelelően, hogy a felperesnek a sterilizációval kapcsolatos műtetre vonatkozó részletes tájékoztatására aligha kerülhetett sor, így egyértelműen nem lehet a felperes úgynevezett tájékozott beleegyezéséről beszélni. Önmagában az az igazságügyi szakértői megállapítás, hogy a sterilizációs műtét azért nem volt hátrányos a felperesre nézve, mert további terhesek esetén nagy valószínűséggel különböző komplikációk következhetnek volna be, még nem jelenti azt, hogy a sterilizációs műtetre nézve orvosi szükségszerűség állt fenn az adott pillanatban, ezt az igazságügyi szakértő sem állapította meg. Ilyen körülmények között egyértelműen megállapítható volt az, hogy az alperes részéről a művi meddővé tétel jogszabályban leírt konjunktív feltételei teljes körűen nem valósulhattak meg, ezért az eljáró bíróságok helytállóan állapították meg a felperes személyhez fűződő jogainak megsértését, ugyanakkor abban is helytállóan döntöttek, hogy a sterilizációs műtét elvégzésére nem a felperes akarata ellenére került sor, így megalapozottan utasították el az ehhez kapcsolódó felperesi kereseti kérelmet. Ehhez képest a jogsértést megállapító rendelkezések újrafogalmazására, abba a beleegyezése nélkül fordulat elhelyezésére a Kúria szerint nincs lehetőség [a Kúria Pfv.IV. 21.109/2013/7. számú ítélete].

A véleménynyilvánítás szabadságának [az Alaptörvény IX. cikkének (1) és (4) bekezdése] vonatkozásában – személyiségi jogsértés miatt indított perekben – a Kúria két fontosabb határozatot hozott.

Az első ügyben a Kúria az ítéletével rámutatott arra, hogy a közérdekű bejelentésben foglaltak akkor valósíthatnak meg személyiségi jogi jogsértést, ha a közöltek kifejezőmódjukban indokolatlanul bántóak, sértőek, vagy nyilvánvalóan ellentétesek a logika, a véleményalkotás elemi szabályaival. Önmagában nem teszi jogsértővé a közlést az, ha a bejelentés nem eredményez tényleges intézkedést.

A Kúria határozatának indokolásában egyetértett az eljáró bíróságokkal abban, hogy az alperesi levelek alapvetően közérdekű bejelentést tartalmaznak, az V. rendű alperes magánszemélyként (állampolgárként) járt el. A leírtak kétségtelenül tartalmaztak politikai szempontoktól sem mentes értékeléseket, következtetéseket is, ez azonban nem fosztja meg a közléseket a közérdekű bejelentés alapvető ismérveitől. A felperesek nem bizonyították azt az alperesek tagadásával szemben, hogy a levelek tartalmát az alperesek juttatták el a perbeli internetes fórumra, ezért csak az volt megállapítható, hogy a leveleket kizárólag az intézkedésre jogosult személyek számára küldték meg az alperesek. Az alperesek leveleikben sérelmesnek ítélték meg az orvostechikai eszközök beszerzésének terén kialakult közbeszerzési gyakorlatot, az általuk felvetett anomáliákra kerestek választ a címzetteknél. Ennek során abban a

körben fejezték ki véleményüket, hogy miként lehetséges az I. rendű felperes nagyarányú pályázati pernyertessége, miközben maga az I. rendű felperesi cég viszonylag szerény létszámmal és infrastruktúrával működik.

Az elsőfokú ítélet részletesen idézte az Alkotmánybíróság 36/1994. (VI. 24.) AB számú határozatának indokolását a szabad véleménynyilvánításhoz való jog alkotmányos korlátairól. A határozatban foglaltakból következik, hogy a szabad véleménynyilvánításhoz való jog a véleményt annak érték- és igazságtartalmára tekintet nélkül védi. Ezért ha a bíróság egy-egy kitételt véleményként értékel, nem vizsgálhatja annak érték- és valóságtartalmát, mert az nem a feladata. A véleményként történő értékeléssel a bíróság nem a kifejtett véleménnyel való azonosulását vagy azzal való szembe fordulását fejezi ki, mert az sem a feladata. A véleménynyilvánítás szabadsága az olyan gondolatokat, információkat, elveket és nézeteket is megilleti, amelyek sértőek, megdöbbentőek vagy aggodalmat keltenek. A véleménynyilvánításhoz való jognak alkotmányos határa lehet a szintén oltalom alatt álló emberi méltóság, becsület, jó hírnév is. A véleménynyilvánítási szabadság nem olyan mértékben feltétlen a tényállítások esetében, mint a véleményformálásnál. A véleménynyilvánítás szabadsága csak a bírálat, a jellemzés, a nézet és a kritika szabadságát foglalja magában, de az alkotmányos védelem nem vonatkozhat a tények meghamisítására. Ugyanezen alkotmánybírósági határozat elvi jelentőséggel fejt ki indokolásában azt, hogy a közügyek vitatásának körében a véleménynyilvánítási lehetőségnek tág teret kell adni.

A közbeszerzési eljárások vizsgálata, az arról formált vélemény közügynek tekinthető, tekintettel arra, hogy közpénzek elköltéséről van szó. Ebben a körben a tágabb körű bírálhatóság független attól, hogy a felperesek egyébként közszereplőnek minősülnek-e, vagy sem. A Kúria álláspontja szerint a leírtak nem lépik túl a véleménynyilvánítás ilyen módon tágabban értelmezett határait, az alkalmazott kifejezőmód nem volt indokolatlanul sértő, bántó vagy megalázó. Az alperesek összességében tehát nem lépték túl a szabad véleménynyilvánításhoz való jog alkotmányosan biztosított kereteit [a Kúria Pfv.IV.20.096/2013/8. számú ítélete].

A második ügyben a Kúria az ítéletével kimondta, hogy a valótlan és sértő tartalmú tényállítást a tevékenységét illetően a helyi önkormányzati képviselő mint közszereplő sem köteles eltűrni. Határozatának indokolása szerint helytállóan állapították meg az eljárt bíróságok azt, hogy a felperes mint önkormányzati képviselő, illetve önkormányzati bizottsági tag, illetve elnök közszereplőnek minősül. Az Alkotmánybíróság 36/1994 (VI. 24.) AB határozatának indokolása egyértelműen foglalja össze a nemzetközi joggyakorlatot a közszereplők bírálhatóságával kapcsolatban. Rögzíti, a közszereplést vállaló személyeknek vállalniuk kell azt is, hogy mind a sajtó, mind pedig a szélesebb közvélemény figyelemmel kíséri minden cselekedetüket, így nagyobb türelmet kell tanúsítaniuk a kritikai megnyilvánulásokkal szemben. Ugyanezen indokolás tartalmazza azt is, hogy a véleménynyilvánítási szabadság alapvető célja annak a lehetőségnek a biztosítása, hogy az egyén mások véleményét formálja, meggyőzzön másokat saját álláspontjáról. A véleménynyilvánítás szabadsága ezért általában mindenféle közlés szabadságát magában foglalja, mégpedig függetlenül a közlés módjától

és értékétől, erkölcsi minőségétől és többnyire valóságtartalmától is. Önmagában valamely tény közlése is véleménynek minősülhet, hiszen magának a közlésnek a körülményei is tükrözhetnek véleményt, azaz a véleménynyilvánítás alkotmányos alapjoga nem korlátozódik csupán az értékítéletekre. A véleménynyilvánítási szabadság határainak megvonásánál azonban indokolt különbséget tenni értékítélet és tényközlés tekintetében. Az értékítéletre, az egyén személyes véleményére a véleménynyilvánítási szabadság minden esetben kiterjed, független attól, hogy az értékes vagy értéktelen, igaz vagy hamis, érzelmen vagy észérveken alapul. A szintén alkotmányos oltalom alatt álló emberi méltóság, becsület, jó hírnév azonban az értékítéletben megnyilvánuló véleménynyilvánítási szabadság külső korlátja lehet. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint azonban fokozott alkotmányos védelmet élveznek az olyan értékítéletek, amelyek a közügyekre vonatkozó vélemények ütközésében kapnak hangot, még akkor is, ha esetleg túlzóak és felfokozottak. A véleménynyilvánítási szabadság nem ilyen feltétlen a tényállítások tekintetében. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a véleménynyilvánítás szabadsága nem terjed ki a becsületsértésre alkalmas valótlan tények közlésére akkor, ha a nyilatkozó személy kifejezetten tudatában van a közlés valótlanságának (tudatosan hamis közlés), vagy foglalkozása, hivatása gyakorlásának szabályai szerint elvárható lett volna tőle a tények valóságtartalmának vizsgálata, de a véleménynyilvánítási alapjog felelős gyakorlásából adódó gondosságot elmulasztotta. A véleménynyilvánítás szabadsága csak a bírálat, az elemzés, a nézet és a kritika szabadságát foglalja magában, de az alkotmányos védelem nem vonatkozhat a tények meghamisítására. Ezen túlmenően a szabad véleménynyilvánítás olyan alkotmányos alapjog, amely csak felelősséggel gyakorolható, és a valótlan tények közlésének elkerülése érdekében bizonyos kötelezettségekkel jár a közvélemény alakításában hivatás-szerűen részt vevő személyek esetében.

A jelen esetben az alperes alpolgármesterként adott nyilatkozatot, és ő a közvélemény alakításában hivatás-szerűen részt vevő olyan személynek minősül, aki csak felelősséggel gyakorolhatja a szabad véleménynyilvánítás alkotmányos alapjogát, a valótlan tények közlésének elkerülése körében kötelezettség is terheli. A felperes esetleges figyelmetlenségére utalás önmagában még véleménynyilvánításnak minősülhetne, ugyanakkor a szövegösszefüggésből kitűnően az alperes a felperest nevezte meg egyetlen és kizárólagos felelősnek abban a körben, hogy az önkormányzatnak teljesítenie kellett kezesi kötelezettségét, és 12 millió forintot kellett kifizetnie a víziközmű-társulat helyett. Nyilvánvaló, hogy a részleges felelősség lehetőségének felvetése és a kizárólagos felelősség állítása nem azonos fogalmat takar. A perbeli cikk egésze annak szövegösszefüggéseire is kiterjedően arról szól, hogy a település korábbi vezetése felelőtlenül gazdálkodott a közvagyonnal, rendkívüli kiadások keletkeztek. Ebben az összefüggésben értelmezhető a perbeli közlés is, és ehhez képest a jogerős ítélet nem jogsértő mérlegelés eredményeként született. A jogerős ítélet tehát jogszabálysértés nélkül, okszerűen állapította meg a személyiségi jogi jogsértés bekövetkezését a 12 millió forint kifizetéséért állított felelősség vonatkozásában [a Kúria Pfv. IV.20.997/2013/4. számú ítélete].

A hátrányos megkülönböztetés tilalmát, az esélyegyenlőség biztosítását és a gyermekek jogait [az Alaptörvény XV. cikke és XVI. cikkének (1) bekezdése] érintően a Kúria az ítéletével kimondta, hogy a tartalmilag a gyermekek „váltott elhelyezését” megvalósító kapcsolattartási rendszer csak a szülők megállapodása esetén rendelkezhető el. A Kúria határozatának indokolásában hangsúlyozta, hogy a másodfokú bíróság a jogszabályoknak megfelelően, az eset összes körülményét mérlegelve döntött, amikor az alperes számára széles körű, a bírósági gyakorlatnál és az elsőfokú bíróság által meghatározott keretknél is szélesebb körű szülő-gyermek kapcsolattartást biztosított, az alperesnek a gyermekek nevelésében tanúsított aktív közreműködését is figyelembe véve. Az alperes felülvizsgálati kérelme a gyermekek érdekeire hivatkozással a másodfokú bíróság döntéséhez is képest további egyéni kívánságokat rögzített, amely kérelmek elbírálásánál a Kúria csak arra szorítkozhatott, hogy a mérlegeléssel meghozott döntés alapjául szolgáló tényállást iratellenesen állapította-e meg a másodfokú bíróság, vagy a tények értékelésénél nyilvánvalóan okszerűtlen következtetésre jutott-e. A Kúria az adott ügyben a kapcsolattartásra vonatkozó mérlegeléssel meghozott jogerős döntés fenti hibáját nem észlelte, ezért a döntés felülvizsgálattal eredményesen nem volt támadható.

Az alperes a felülvizsgálati kérelmében tartalmilag lényegében a váltott elhelyezés fogalmát kimerítő kapcsolattartás szabályozását kérte, amelyre több okból sem volt lehetőség, mivel a gyermekeket a bíróságok jogerősen a felperesnél helyezték el. Magyarországon a váltott elhelyezés mint a szülői felügyeleti jog gyakorlása rendezésének egyik módja a jelenleg hatályos szabályozás alapján nem ismert. Az új Ptk. alapján is csak abban az esetben mondhatja ki a bíróság a gyermek váltott elhelyezését, ha ebben a szülők közösen megállapodnak. A fent kifejtettek miatt nem volt jogszabálysértő a jogerős ítéletben foglalt kapcsolattartási mód meghatározása, az alperes gyakorlatilag váltott elhelyezés iránti kérelme olyan új kérelemnek minősült, amelyet az eljárások korábbi szakaszában nem terjesztett elő. Ezzel szemben a Kúria megállapította, hogy a gyermekek alapvető érdekére tekintettel a jogerős ítéletben foglalt kapcsolattartás lehetővé teszi az intenzív, aktív felügyeletet, nyomon követést az alperes számára a gyermekek tanulmányi fejlődése, egészségi állapota és a különfoglalkozások tekintetében is.

A Kúria a különböző szakértői vélemények elkészítése között eltelt időszakot vizsgálva megállapította, hogy mivel a szülők magatartása egymással szemben rosszabbodott, és a gyermekek érzelmi fejlődési zavara fokozódott, alaposan levonható a következtetés, hogy minden további módosítás a gyermekek kiegyensúlyozott életvitelét veszélyeztetné, nem felelne meg az állandóság és a biztonság követelményének, amelyet az Alaptörvény és a Csjt. vonatkozó rendelkezései alapján a gyermekelhelyezési perben a gyermek mindenek felett álló érdekének biztosítása céljából fokozottan kell figyelembe venni.

A Kúria emellett a peres felek kulturális különbségéből, a férfi és a női nem különbségéből fakadó hátrányos megkülönböztetésre való alperesi hivatkozás kapcsán sem észlelte, hogy a jogerős ítélet az Alaptörvény XV. cikkével ellentétes lenne [a Kúria Pfv.II.20.200/2013/8. számú ítélete].

A népszavazáson való részvétel jogának [az Alaptörvény XXIII. cikkének (7) bekezdése] tárgyában a Kúria a végzésével a Pp.-ben meghatározott jogkörénél fogva értesítette a Nemzeti Választási Bizottságot a szükséges intézkedések megtétele végett azt követően, hogy az Alkotmánybíróság megsemmisítette azt a kúriai döntést, miszerint helyben hagyta az Országos Választási Bizottság azon határozatát, amely a választási eljárásról szóló törvény sérelmét állapította meg amiatt, mert egy párt országos népszavazás kezdeményezéséhez a parlamenti sajtószobában gyűjtött aláírást.

A Kúria a végzésében kiemelte, az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXIII. cikkének (7) bekezdését értelmezve rámutatott, hogy e szabály alanyi jogon a választók számára biztosítja az országos népszavazás kezdeményezésére, támogatására, illetve a szavazásban való részvételre vonatkozó jogot, azonban az országos népszavazás kezdeményezéséhez való jog magában foglalja az aláíráshoz és az aláírások gyűjtéséhez való jogot is. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság szerint az országos népszavazáshoz való jog alanyai közé nemcsak a választók tartoznak, hanem a politikai részvételi jog alanyai is, a szervezetek közül különösen a pártok. Az Alkotmánybíróság az Országos Választási Bizottsággal és a Kúriával szemben úgy ítélte meg, hogy a Parlament épületében a frakció számára biztosított sajtószobában való aláírásgyűjtés nem ütközik a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény 48. § (2) bekezdésének a) és d) pontjában meghatározottakba, azaz a munkahelyen, munkaidőben és állami szerv hivatali helyiségében történő aláírásgyűjtés tilalmába. Az Alkotmánybíróság szerint a Parlament épületét, különösen annak a népképviselőket működtető szolgáló helyiségeit, egyebek mellett a pártok sajtótájékoztatói számára rendszeresített helyiségét a képviselői aláírásgyűjtés vonatkozásában nem lehet munkahelyként, sem pedig állami szerv hivatali helyiségeként kezelni, ha a képviselők a külön sajtótájékoztatóra fenntartott teremben és ennek részeként írták alá a népszavazási kezdeményezést [a Kúria Kpkf. 37.076/2014/2. számú végzése].

A tisztességes bírósági eljáráshoz és a bírósági jogorvoslathoz való joggal [az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) és (7) bekezdése] a Kúria négy határozatában is foglalkozott.

Az első ügyben a Kúria egy kártérítési perben a jogerős ítélet hatályában fenntartott ítéletet hozott. Határozatának indokolásában leszögezte, hogy az elsőfokú bíróság ítélete megállapította azt a tényállást, amelyre a döntését alapozta. A másodfokú bíróság e tényállást nem változtatta meg, nem pontosította, nem egészítette ki, vagyis elfogadta ítéletének alapjául. Hogy az erre vonatkozó utalás a másodfokú határozatban nem szerepel, nem minősül olyan eljárási szabálysértésnek, ami az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatással lett volna. A felülvizsgálati kérelmet előterjesztő felek előadásával szemben a másodfokú eljárás során a rendes jogorvoslati jog megvonása nem történt meg. Azzal, hogy a jogerős ítélet kitért olyan kereseti kérelemelemekre, amelyeket az elsőfokú ítélet nem tartalmazott, a másodfokú bíróság a Pp. alkalmazandó rendelkezései szerint járt el, vagyis az eljárási szabályoknak tett eleget, és éppen ez a rendelkezés jelenti azt a felhatalmazást, amelynek a hiányára a fellebbezés utalt [a Kúria Pfv. III. 21. 155/2013/4. számú ítélete].

A második ügyben a Kúria a végzésével kimondta, hogy a helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárásában létrejött egyezségekre tekintettel hozott eljárást befeje-

ző végzés elleni fellebbezés elbírálására nincs hatásköre. Végzésének indokolásában a Kúria kifejtette, hogy a hitelező felülvizsgálati kérelme folytán indult eljárásban észlelte a helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárásáról szóló 1996. évi XXV. törvény (Hartv.) 25. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességét, mert az nem biztosított jogorvoslatot az eljárást befejező érdemi határozat ellen. Az Alkotmánybíróság III/3457/2012. számú határozatának 3. pontjában a Hartv. 25. § (3) bekezdés utolsó mondatának tekintetében – amely kizárta a felek között létrejött egyezség alapján az adósságrendezési eljárást befejező végzés ellen a fellebbezést – kimondta, hogy az a Kúria előtt folyamatban levő ügyben nem alkalmazható. Ebből következően az ügyben az egyezség miatt az adósságrendezési eljárást befejező érdemi végzés ellen a Hartv. 3. § (2) bekezdése alapján a Pp. 233. § (1) bekezdése szerint fellebbezésnek van helye. A Kúria erre tekintettel – a hitelező által benyújtott felülvizsgálati kérelmet fellebbezésnek tekintve – elrendelte az iratok visszaküldését az elsőfokú bírósághoz annak érdekében, hogy a fellebbezéssel kapcsolatban az a szükséges intézkedéseket megtegye [a Kúria Gfv.VII.30. 349/2013/3. számú végzése].

A harmadik ügyben, egy közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata iránt indított perben a Kúria a Fővárosi Ítéltábla végzését hatályában fenntartó végzést hozott. A Kúria határozatának indokolása szerint a Fővárosi Ítéltábla felülvizsgálni kért végzésének jogszabálysértései körében a felperes hivatkozott alkotmányos szinten biztosított jogorvoslatához fűződő jogának megsértésére. Nem vitatott, hogy a Fővárosi Törvényszék végzése ellen biztosított fellebbezés mint rendes jogorvoslat alapján a Fővárosi Ítéltábla eljárt, és a felperes fellebbezésében foglaltakat érdemben vizsgálta, értékelte, és az irányadó jogszabályok alapján helyesen jutott arra a megállapításra, hogy a Fővárosi Törvényszék az elkésetten előterjesztett keresetlevelet helytállóan utasította el. A Pp.-ben előírt jogorvoslati jog kimerítésére vonatkozó, a felperesétől eltérő álláspontját megfelelően indokolta, s annak kapcsán helytálló következtetésre jutott [a Kúria Kfv.I.35.071/2013/5. számú végzése].

A negyedik ügy keretében, a Kúria egy adóügyben hozott közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata iránt indított perben az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyező, továbbá az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasító végzéssel zárta le felülvizsgálati eljárását. A Kúria a határozatának indokolásában hangsúlyozta, hogy a jogállami klauzulával, a tisztességes eljáráshoz való joggal szoros összefüggésben maradéktalanul érvényesülnie kell a jogorvoslatihoz való jognak is. A jogalkalmazás során a bíróságnak a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az alaptörvénnyel összhangban kell értelmeznie. Nem valósulhatnak meg az alaptörvénybeli szabályok akkor, ha ezek valamelyike vagy bármelyike nem érvényesül teljes körűen, így például abban az esetben, ha a fél nem ismerheti meg a bíróság által felülvizsgálni kért határozatban felhasznált, érdemi döntés alapjául szolgáló adótitkot, és csupán formálisan gyakorolhatja a jogorvoslatihoz való jogát, ezen belül az észrevételezési, indítványtételi, szakértői bizonyítással, illetve bizonyítási teherrel kapcsolatos jogait, illetve kötelezettségeit.

Egy eljárási jogszabályi rendelkezés – jelen ügyben az adózás rendjéről szóló törvény egy szakasza – nem foszthatja meg és nem zárhatja el a felperest attól, hogy a peres eljárás során jogait valóban gyakorolja, érdemi védekezését előterjessze, e körben iratok csatolását kérje, ezeket teljes körűen megismerje, igazságügyi szakértő kirendelését indítványozza. Az adótitkot tartalmazó közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálata során is teret kell kapnia az igazságszolgáltatás általános és a polgári peres eljárás sajátos alapelveinek. A tisztességes eljáráshoz való jog több tényezőt is magába foglal, ezek egyike a felek részére biztosítandó esélyegyenlőség. A felek azonos jogai, kötelezettségei kiterjednek az iratok megismerhetőségére is. Az adótitok egyaránt lehet adózást érintő tény, adat, körülmény, bizonyítékokat hordozó bizonyítási eszköz (határozat, végzés, igazolás vagy más irat). Az adóhatósági határozat jogszerűségét a bíróságnak a kereseti kérelemmel összhangban az adóigazgatási és peres eljárásban keletkezett bizonyítási eszközökkel összevetve kell megvizsgálnia és értékelnie. A közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatára irányuló per nem dönthető el érdemben olyan bizonyíték alapján, amelyről a bíróság nem tud számot adni, amelyet a peres eljárás során a felek valamelyike nem tekinthetett meg, amelynek kapcsán bizonyítást, érdemi védekezést, észrevételt csupán formálisan terjeszthetett elő [a Kúria Kfv.V.35.262/2013/5. számú végzése].